

УДК 070: 342.8:316.77(477.64)

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ПРО ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ ПІД ЧАС ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМΠΑНИЇ 2010 р. У ЗАПОРІЗЬКІЙ ПРЕСІ

Кристина Пирогова

*Запорізькій національній університет,
вул. Жуковського, 6б, 69600, Запоріжжя, Україна, e-mail: rector@zntu.edu.ua*

У статті розглянуто специфіку формування громадської думки про державотворчі процеси в запорізьких газетах “МИГ” та “Искра”, виокремленні методи та прийоми для підсвідомого впливу на аудиторію.

Ключові слова: громадська думка, методи, прийоми, державотворчі процеси.

Сьогодні ЗМІ найактивніше формують громадську думку про події, що відбуваються в суспільстві. В період певних державотворчих процесів, зокрема передвиборчої кампанії, застосовуються різноманітні методи, форми та прийоми для підсвідомого впливу на аудиторію.

Існують ґрунтовні дослідження в цій сфері, зокрема праці Е. С. Валевої, С. А. Зелінського, С. К. Кара-Мурзи, Г. Г. Почепцова, М. І. Скуленка, О. Чекмишева та ін. Дослідники виокремлюють специфічні методи формування громадської думки: “коментар”, “приклеювання ярликів”, “відволікання”, “культивування соціальної програми міста”; “персоналізація журналіста”, “створення героя”, “констатація фактів”, “повторення”, “постановка риторичних питань, або розпускання чуток”, “залучення лідерів думок”.

Метою статті є аналіз матеріалів у запорізьких газетах “МИГ” та “Искра”, які спрямовані на маніпулювання свідомістю під час передвиборчих кампаній. Серед провідних завдань є розгляд наявності методів та прийомів формування громадської думки, застосування технік формування довіри і прихильності до комунікатора, відстеження механізмів формування масової свідомості засобами медіа з точки зору інформаційного процесу.

Широкого застосування набув метод констатації фактів, переважно трансформований в колонці головного редактора та зрідка — в колонці експертів. Подібне зустрічаємо в газеті “МИГ”: “Как проголосуют люди? Проблема в том, что все вернулось на круги своя: как и в 1998-м, как и в 2004-м, народ не верит в честность предстоящих выборов”. Констатація факту в колонці експертів презентує зневіру в чесність виборів, узагальнення попереднього досвіду, натяк на фальсифікацію, що передбачає низький рівень явки на виборчі дільниці та можливий супротив позбавлення права волевиявлення.

За допомогою прийому самостійного судження також формується думка про цей державотворчий процес. Так у газеті “МИГ” від 14 жовтня 2010 року йдеться про зняття кандидата у мери Петра Гончарука: “В Бердянске Петра Гончарука считали главным соперником кандидата от Партии регионов Алексея Бакая. Социологические опросы стабильно демонстрировали непреодолимый разрыв между кандидатами в пользу Гончарука. Очевидно, именно поэтому, кроме психологического давления и угроз, против него был задействован хорошо опробованный арсенал предвыборной борьбы. Например, регистрация двойников”.

При формуванні думки про діяльність партії “Сильна Україна”, що репрезентує стаття в газеті “МИГ”, застосовується прийом маніпулювання поглядами читача до стереотипізації та протиставлення існуючому: “Мы не во всем согласны с властью, но готовы к конструктивной работе, — подчеркнул Александр Ильчук. — Мы идем во власть и будем стараться изменять ситуацию по двум направлениям: привлечению инвестиций и повышению качества жизни населения”. Автор завуальовано вказує на перспективи партії, натякаючи на “правильний” вибір під час голосування.

Автори статей в газеті “МИГ”, презентуючи передвиборчу програму кандидата в мери міста Олександра Сіна, вдаються до прийому “проєціювання”: “После того как Александр Син высказал желание провести встречу с трудовыми коллективами бюджетных организаций, в том числе исполкома Запорожского горсовета и Запорожской областной государственной администрации, он получил мягкий отказ... Также имеются некоторые проблемы с размещением наглядной агитации на билбордах и сити-лайтах на улицах города”. Журналісти не акцентують увагу на конкретних особистостях, лише опосередковано натякають на них, проте одночасно порушують клопотання про виправлення ситуації.

Формування громадської думки щодо позитивної діяльності кандидата в мери відбувається в публікаціях “МИГа” та “Искры” про конкурс “Мільйон для молоді” Зазвичай автори використовують метод повтору, оскільки публікації про конкурс дублюються у декількох номерах і протягом всієї передвиборчої агітації. Варто зазначити, що результати конкурсу обіцяють лише наприкінці жовтня, тобто після оголошення результатів виборів.

В газеті “МИГ” у передвиборчий період простежується нанизування декількох методів в структурі однієї статті. Наприклад, метод “надання бажаного”: “Сотни тысяч горожан умнее десятка чиновников”, — не устає повторять Александр Син”, “Сама партия “Батьківщина” намерена соревноваться исключительно в отношении программ и идей, а свою программу претворять в жизнь вне зависимости от результатов выборов”. Одночасно використовується метод “протиставлення опонентам”: “Всего от партии “Батьківщина” баллотируются 45 кандидатов. С их биографиями, важными достижениями и целями можно ознакомиться на сайте партии... Это не праймериз, не жонглирование красивыми модными словами.”, “В этом можно убедиться, глядя в список кандидатов — там нет ни одиозных личностей, ни олигархов”.

Кардинально протилежні методи застосовуються при формуванні політичної програми кандидата в мери Петра Сабашука. Метод “заликування” об’єднується з образом ворога в матеріалі газети “МИГ”: “Петр Сабашук: “Если я стану мэром — городу отключат газ”: “Я не буду участвовать в нынешних

выборах городского головы. Вы все прекрасно видите, что происходит в стране. Партия регионов продавливает свои решения, не считаясь ни с чем, и если она назначила мэром в Запорожье определенного кандидата... Мне бы просто не дали победить. Но даже если бы я и победил, то с 1 ноября город остался бы без газа". Структурні компоненти матеріалу ґрунтуються на прийомах пропаганди, зокрема проєкціювання для пошуку винних, раціоналізації, формують думку про державного діяча, який розуміється на справах міста і піклується про його жителів.

Метод "залучення думок лідера" застосовано в агітаційному матеріалі газети "МИГ" "Запорожские ветераны — за Владимира Кальцева". Позитивна думка про кандидата обумовлюється висловленими словами подяки та фінансової підтримки ветеранів, учасників бойових дій. Створений образ героя підсилюється завдяки прийому "спільного вагону" за принципом "таких багато, до них варто приєднатися".

Методом "дискримінації й звинувачення в бездіяльності", на противагу обіцянкам — ефективно працювати, користується у своїй передвиборчій публікації в газеті "МИГ" партія "Фронт змін", вказуючи: "В случае прохождения кандидатов от партии в органы местного самоуправления, они займуться реальными изменениями, а не переливанием из пустого в порожнее. А именно так, исходя из слов г-на Полковникова, зачастую происходит в местных советах". Простежується прийом "блискучих невизначеностей", що передбачає виконання планів та розробок, але тільки після перемоги на виборах.

Голова комітету "Рівність можливостей" О. Чекмишев у звіті за результатами моніторингу ЗМІ під час передвиборчої кампанії зауважив, що "відмовившись від темників, частина загальнонаціональних і регіональних телеканалів, газет не змогли відмовитись від спокуси підмінити політичні новини політичною "джинсою". Наголошуючи, що практично всі видання користувались оціночними судженнями, були далекими від об'єктивності та збалансованості, активно використовували маніпулятивні технології [6].

Публікації в газеті "Искра" у перевиборчий період демонструють прийоми "достовірного факту", "узагальнення" і "проєкціювання". Так, П. Золотов у статті "Давление и беспредел" вместо "Реформ и порядка?" наводить факти: "В состав участковых избирательных комиссий всех этих населенных пунктов было включено около 90 (!) жителей города Запорожья, которые по Закону Украины не имеют права голоса на выборах в селах и поселках и поэтому не могут быть включены в состав сельских и поселковых комиссий"; "Ранее о давлении на своих кандидатов в Запорожском районе, отказе в регистрациях и попытках снятия заявляла и партия "Сильная Украина".

Для формування громадської думки про Комуністичну партію журналісти вдаються до порівняння минулого і сучасності на прикладі однієї політичної сили: "У коммунистов завелись ручные бандеровцы?". Автор порівнює цілі лідерів, ідеї, погляди щодо державотворчих процесів, акцентуючи увагу на їх зміні порівняно з Радянським Союзом, таким чином розвінчує усталений для суспільства міф про "непрогресивність" поглядів комуністів: "Раньше, в советское время, комсомольцы и коммунисты боролись с природой и с настоящими врагами Родины, создавая индустриальную мощь Страны Советов и защищая ее мирных жителей".

В саркастичному тоні подано інформацію у статті “Сергей Тигипко и его обещания” — про обіцянки лідера партії “Сильна Україна”, що призвели до погіршення життя, до зворотної ситуації, ніж та, що була проголошена кандидатом під час попередніх виборів. Журналіст застосовує прийом “узагальнення” змін, які відбулися через бездіяльність, формуючи тим самим негативне ставлення до кандидата: “Ладно, хватит уже расхваливать Сергея свет Леонидовича. Пора призвать всех думающих и не очень людей прийти на избирательные участки и проголосовать на будущих выборах в местные советы. Ну, хотя бы для того, чтобы узнать: какие свои следующие предвыборные обещания НЕ выполнят украинские политики”.

Отже, в запорізькій пресі під час місцевих виборів 2010 року активно формувалася громадська думка про кандидатів у мери, депутатів та їхні політичні партії. Задля ефективного створення обраних позицій журналісти застосовували різні прийоми, найпоширенішими серед яких стали: “констатація фактів”, “маніпулювання”, “самостійного судження”, “достовірного факту”, “спільний вагон”. Траплялися й менш поширені прийоми: “навішування ярликів”, “проеціювання”, “узагальнення”, “протиставлення опонентів”. Найуживанішими були методи створення героя і залучення думок лідерів.

1. Валеева Е. С. Формы и методы воздействия на общественное мнение в условиях региональной системы СМИ: автореф. дис. ... канд. филол. наук / Валеева Е. С. — Казань, Казанский государственный университет им. В. И. Ульянова–Ленина, 2009. — 20 с.
2. Зелинский С. А. Манипулирование массовым сознанием с помощью СМИ (Современные психотехнологии манипулирования) [Электронный ресурс] // Психфактор. Режим доступа: — <http://psyfactor.org/lib/zln1.htm> — Загл. с экрана.
3. Кара-Мурза С. К. Манипуляции посредством телевидения / С.К. Кара-Мурза. — М.: Знание, 2007. — 286 с.
4. Почепцов Г. Г. Информационно-политические технологии / Г. Г. Почепцов. — М.: Центр, 2003. — 115 с.
5. Скуленко М. І. Психологія пропаганди: монографія / М. І. Скуленко. — Запоріжжя: КПУ, 2009. — 180 с.
6. Чекмишев О. Під час виборів більшість ЗМІ розміщували замовні матеріали [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.newsukraine.com.ua/news/173336-vo-vremya-vyborov-bolshinstvo-smi-razmeschali-zakaznye-materialy-ekspert>. — Назва з екрану.

**FORMING OF PUBLIC OPINION ABOUT STATE FORMATION PROCESSES
DURING THE CAMPAIGN 2010 IN ZAPORIZHIA PRESS**

Krystyna Pyrogoва
Zaporizhgia National University,
Zhukovsky Str., 66, 69600, Zaporizhgia, Ukraine
E-mail: rector@zntu.edu.ua

The specific of forming of public opinion about state-creative processes in the Zaporozhgia newspapers “MIG” and “ISKRA” is considered in the article, methods and receptions are selected for subconscious influence on an audience.

Key words: public opinion, methods, receptions, state-creative processes.

**ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ
О ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРОЦЕССАХ ВО ВРЕМЯ ПРЕДВЫБОРНОЙ
КАМПАНИИ 2010 Г. В ЗАПОРОЖСКОЙ ПРЕССЕ**

Кристина Пирогова
Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского, 66, 69600, Запорожье, Украина
E-mail: rector@zntu.edu.ua

В статье рассмотрена специфика формирования общественного мнения о государственно-созидательных процессах в запорожских газетах “МИГ” и “Искра”, выделены методы и приемы для подсознательного влияния на аудиторию.

Ключевые слова: общественное мнение, методы, приемы, государственно-созидательные процессы.

*Стаття надійшла до редколегії 09.09.2011
Прийнята до друку 26.09.2011*